

HAC MEVSİMİ DOLAYISIYLA NÂBÎ'NİN TUHFE-İ HAREMEYN'İNDEN BİR ŞİİR

Doç. Dr. M. Esad COŞAN

Bugünlerde birçok dindaşımız, yakınımız veya dostumuz, akın akın hac yolundadırlar. Bu hac farızası, İslâm dininin en muhteşem ve en hikmetli ibadetlerinden biridir ve her müslümanın gönlünde müstesna bir yer işgâl eder. Daha önceden bu vazifesini yerine getirenler dahi, hac mevsimi gelince; veya çevresindeki bazı kimselerin hacca hazırlandıklarını görünce heyecanlanır; içinde tatlı bir tehassür, sıcak bir iştihak, hüznü bir gıpta duygusunun kımıldadığını ve tekrar gitme arzusunun uyandığını hisseder.

Hac, dinimizce zengin ve güçlülere yöneltilmiş kesin bir emirdir. Yüce Mevlâmız, üzerlerine hac ibadeti terettüp edenlere, bu borcun ilk fırsatta ifasını; o lezzetleri daha önce tatmış olanlara da tekrarını nasip kılsın.

Aşağıda hac konusunda Nâbî tarafından yazılmış bir şiir ve açıklamasını veriyoruz. Bu konuyu, hac mevsimi içinde oluşumuz dolayısıyla seçtik. Şiirin de, müslüman kardeşlerimizin hislerine tercüman olacağını umuyoruz.

Asıl adı Yusuf olan Nâbî, Osmanlı edebiyatının meşhur sima- larındandır. Urfa'da doğmuş, 24 yaşlarındayken İstanbul'a gelmiş ve kabiliyetle kısa zamanda temayüz etmiştir. Mazbut ve dindar bir divan şairi olan Nâbî, 1089 h./1678 m. yılında, devrin padişahın dan ve kendisinin hâmîsi Musâhip Mustafa Paşa'dan izin isteyerek hac yolculuğuna çıktı. Dönüşünden bir zaman sonra da, bu seyahatini hikâye eden; geçtiği menzilleri, uğradığı şehirleri, karşılaştığı olayları, bazı müşahede ve duygularını anlatan Tuhfe-i Haremeyn adlı bir eser kaleme aldı. Mensur olup, yer yer Türkçe, Arapça ve Farsça şiirlerle de bezenmiş bulunan bu kitap, sonundaki ebce't' hesaplı:

"Didüm tamâmına Nâbî, bu nüshanun târih :

"Bu Tuhfe-i Haremeynum kabûl ide Mevlâ" beytinin de gösterdiği üzere 1094 h./1683 m. yılında tamama ermiştir.- (Kütüphanelerde birçok elyazma nüshası bulunan eser, 1265 h./1849 m. yılı Şaban ayında İstanbul, Matbaa-i Âmire'da, orta boy 112 sayfa olarak basılmıştır.)

Tuhfe-i Haremeyn (Manası : Mekke ve Medine Hediyesi) 'in üslûbu münşiyane, dili ağır, secili bir nesirdir. Bütünüyle* bugün bizim düşündüğümüz seyahatnameler edasında değildir. Buna rağmen değerlidir; içinde yazarına ve devrine ait bazı orijinal bilgiler, his ve heyecan mahsulü, güzel bazı manzum ve mensur kısımlar ihtiva ediyor.

Aşağıda, eserin 18. sayfasından "Kasîde" başlıklı bir şiiri, bunlara bir nümune olmak üzere kaydediyoruz:

K A S D E

1. Gel gönül, azm-i reh-i Beyt-i Huda eyleyelüm

Sa'y idüp Merve'ye tahsîl-i sefa eyleyelüm

2. İşimüz eylesün altun du cihanda Mevlâ

Nâv-dân-ı zer'ün altında duâ eyleyelüm

3. Arafât'un sürelüm hâkine yüzler, gözler

- Surh-rûy olmağa iksir recâ eyleyelüm
4. Lebi lebbeyk-zen u çeşm-i sirişk-efşânı
Kûçe-I hâhiş-i rahmetde gedâ eyleyelüm
5. Kâse kâse çeh-i Zemzem'dert içüp âb-ı hayât
Cân-ı pür-illeti leb-rîz-i şifâ eyleyelüm
6. Alalum gevfier-i rahmet, virelüm nakd-i günâh
Dili, sevdâ-ger-i bâzâr-ı Minâ eyleyelüm
7. Bâb-ı sultâvı serâ-perde-i "lev lâk"e varup
Kaddimüz, bâr-ı tazarru'la dütâ eyleyelüm
8. Virelüm Ravza-i pâkine salât ile selâm
İllet-i cürme, şefaate deva eyleyelüm
9. Olalum hâk-i der-i Ravza'sına nâsiye-sâ
Cebhemüz, maşrık-ı hurşîd-i hüdâ eyleyelüm
10. Geçürüp bendeleri defterine nâmımız
Yirimüz Haşr'de de zîr-i Liva eyleyelüm
- M. Defter-i cürmi yakup eyleyelüm hâkister
Nâbiyâ! Âyine-! kalbe cila eyleyelüm.
- (Vezni: Fâilâtün-feilâtün / feilâtün / feilâtün / fellun-fa'lün)

ŞİİRİN MEALİ

1. Gel gönül! Beytullah yoluna yönelelim; Merve'ye sa'y edip sefa hasıl edelim (veya: Safâ'ya ulaşalım).
2. Altın Oluk'un altında dua edelim; Mevlâ, iki cihanda işimizi altın gibi değerli kılsın.
3. Arafat meydanının toprağına yüzlerimizi, gözlerimizi süre-lim de al yüzlü (veya: Şerefli, itibarlı) olmak için. iksir dileyelim.
4. O rahmet pazarında, lebbeyk diyen dudakları, yaş saçan göz leri dilenci eyleyelim.
5. Zemzem kuyusundan kâse kâse âb-ı hayât içip, hastalık dolu olan ruhu, ağzına kadar şifa dolduralım.
6. Pera yerine günah verip mukabilinde rahmet mücevherlerini i'alım; gönlü Mina pazarında tüccar eyleyelim.

7. "Lev lake lev lake le-mâ halaktu'l-eflâke: Habibim! Sen olma-saydın, sen olmasaydın, muhakkak ki gökleri yaratamazdım" ota-ğının sultanı o yüce Peygamberin kapısına varıp; boyumuzu tazar ru ve niyaz yükü ile iki kat bükelim, huzurunda eğilelim.

8. Onun Ravza-I Mutahhara'sına salât ü selâm verelim, cürüm illetine onun şefaati ile deva sağlayalım.

9. Ravza'sının kapısı toprağına alın sürelim, alnımızı hidayet güneşinin doğuş yeri kılalım.

10. Adımızı onun bendeleri defterine yazdırarak Mahşer ye-rinde de Livâ-ül-hamd sancağı altında yer tutma imkânını elde edelim.

11. Ey Nâbi! Cürüm ve günah dolu amel defterlerimizi bu su-retle yakıp kül ederek gönül aynasın, cilâlandıralım. (Eskiden ayna lar madeni olur ve kül ile ovularak parlatılırdı)